

Dianthus nitidus
Waldst. & Kit.
Goździk lśniący

*gatunek priorytetowy

Spermatophyta, Magnoliophytina [=Angiospermae], Magnoliopsida [=Dicotyledoneae], Caryophyllaceae
 – goździkowate

Opis gatunku

Roślina wieloletnia, występuje w postaci gęstych darni. Obok pędów kwitnących występują krótsze od nich pędy płonne. Liście odziomkowe liczne, lancetowatołopatkowate, o lśniących, tępo zakończonych blaszkach; liście łodygowe równowąskie, zrosnięte nasadami w krótką pochewkę. Kwiaty pojedyncze lub po 2–3, dość okazałe. Kielich nagi, otoczony łuskami podkielichowymi. Płatki różowe, owłosione, ząbkowane na szczycie; paznokieć długości blaszki. Pręcików 5; słupek 1. Owoc – torebka pękająca 4 ząbkami.

Możliwość pomyłki przy identyfikacji gatunku

Od podobnych pokrojowo przedstawicieli rodzaju lepnica (*Silene*) i goździcznik (*Petrorhagia*) odróżniają go sztywne, purpurowoczarne łuski podkielichowe. Zespół cech pozwalających odróżnić go od innych goździków to: pojedyncze lub zebrane po 2–3 kwiaty (a nie w główkowatych kwiatostanach), purpurowoczarne, a nie zielone łuski podkielichowe, o długości równej $2/3-3/4$ długości kielicha, ząbkowane, a nie głęboko frędzlowane płatki.

Biologia i ekologia

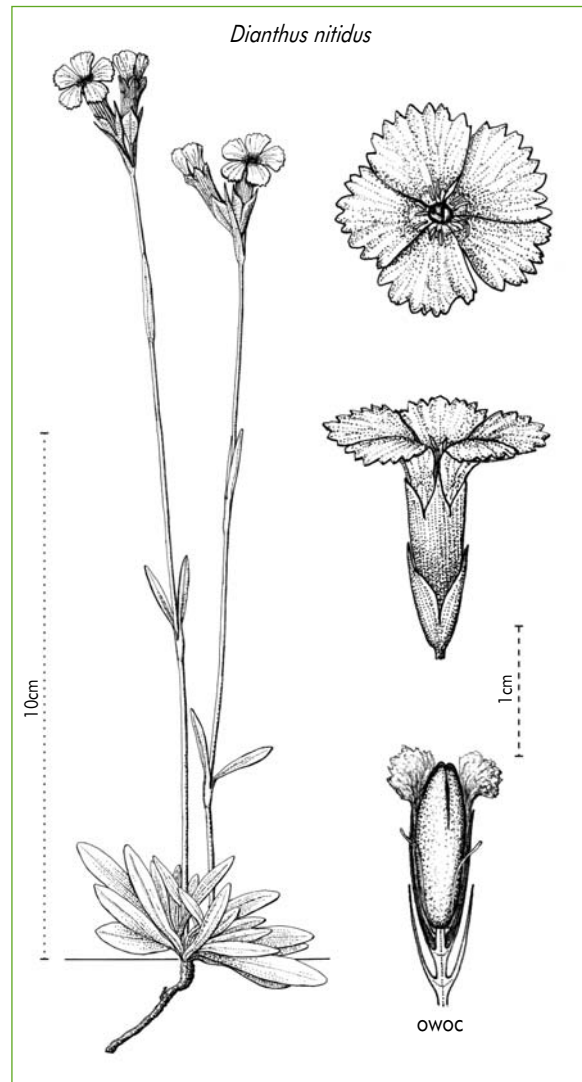
Bylina, hemikryptofit kwitnący od lipca do sierpnia, zapyłany przez owady. Gatunek wybitnie związany z murawami naskalnymi na dość wilgotnym podłożu wapiennym i dolomitowym (rząd *Seslerietalia varia*).

Siedliska (wg Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej)

6170-3 – pienińskie górskie murawy nawapienne.

Rozmieszczenie geograficzne i szanse odnalezienia w Polsce

Gatunek należy do endemitów (lub subendemitów) Karpat Zachodnich. Jego zasięg jest bardzo ograniczony, obejmuje Karpaty „wapienne”, tzn. pasma od Strażowskiego Wierchu, Sulowskich Skąd po Góry Choczańskie, Małą i Wielką Fatrę, Siwy Wierch, Niskie Tatry, okolice Liptowskiego Hradku (Dostal 1989).

Jedynie w Polsce stanowisko w Pieninach dokumentowane jest okazami zielnikowymi (zbiory zielnikowe KRAM) i publikacjami: Gustkiewicza (1884) oraz Berdaua (1890), który napisał: „...Po skałach, na Pieninach między Koronami a Zamkiem Czorsztyńskim bardzo rzadko się trafia, częściej [...] koło Choczcu i w Holach Liptowskich lub Kosudeczu Orawskim...”. Stanowisko to było jednak podawane w wątpliwość, m.in. przez Wołoszczaka (1895) „...Nie za-

przeczą, że roślina w Pieninach rośnie, lecz podane stanowisko Berdaua nadzwyczaj niedokładne, bo od Czorsztyna po Kronenberg jest wielkie oddalenie...". Zarzycki (2001) nie wyklucza, że mogło dojść do pomylenia etykiet zielnikowych. Mimo poszukiwań, gatunek od ponad 100 lat nie został odnaleziony. Goździk lśniący, o ile w ogóle tam występował, powinien być uznany za wymarły, chociaż należy podkreślić, że odpowiadające mu siedliska istnieją w wyższych partiach Pienin.

Problem wprowadzenia gatunku w Pieniny, z wykorzystaniem nasion spoza Pienin, wydaje się kontrowersyjny i raczej nie powinien być brany pod uwagę.

Status gatunku

Prawo międzynarodowe:

Konwencja Berneńska (1979) – nie uwzględniono;
Dyrektywa Siedliskowa (1992) – gatunek proponowany przez Polskę jako uzupełnienie do Załącznika II DS, uzyskał akceptację ekspertów Unii Europejskiej (Makomaska-Juchiewicz i in. 2001); włączony na mocy Traktatu Akcesyjnego podpisanego w Atenach w 2003 r.

Prawo krajowe:

Ochrona gatunkowa – gdyby gatunek został odnaleziony, podlegałby ochronie prawnej.

Kategorie IUCN:

„Czerwona lista IUCN” (1996) – V;
„Polska czerwona księga roślin” (Każmierczakowa, Zarzycki 2001) – EX.

Bibliografia

- BERDAU F. 1890. Flora Tatr, Pienin i Beskidu Zachodniego. Flora of the Tatra Mts., Pieniny and Beskid Zachodni. Kasa im. J. Mianowskiego, Warszawa.
- DOSTAL J. 1989. Nová květena ČSSR 1. Academia. Praha.
- GUSTKIEWICZ B. 1894. Dodatek do flory pienińskiej. Spraw. Komis. Fyzyogr. AU 29: 96–107.
- JASIEWICZ A. (red.) 1992. Flora Polski. Rośliny naczyniowe. Tom 3. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków.
- KAŻMIERCZAKOWA R., ZARZYCKI K. (red.) 2001. Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Polish red data book of plants. Pteridophytes and flowering plants. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN i Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- KMETOVÁ E. 1973. Rozšírenie druhu *Dianthus nitidus* Waldst. et Kit. na Slovensku. W: Botanické práce (k 20. výročiu botanického výskumu v SAV). Botanický ústav SAV, Bratislava.
- MAKOMASKA-JUCHIEWICZ M., PERZANOWSKA J., ZAJĄC K. 2001. Dyrektywa Siedliskowa – występujące w Polsce gatunki ważne dla Wspólnoty Europejskiej. Chrońmy Przyr. Ojcz. 57.2: 5–60.
- WOŁOSZCZAK E. 1895. Zapiski botaniczne z Karpat Sądeckich. Spraw. Komis. Fyzyogr. AU 30: 174–206.
- ZARZYCKI K. 2001. *Dianthus nitidus* Waldst. & Kit. Goździk lśniący. W: Każmierczakowa R., Zarzycki K. (red.) Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Polish red data book of plants. Pteridophytes and flowering plants. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN i Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.

Barbara Sudnik-Wójcikowska